

IVAKAMACALA TAUMADA

NA KALASI NI ISUSUSU

iNaki Na inaki ni nodra kalasi na isususu o ya me na vukei ira na gone me ra vulica na kosipeli vakalesuimai i Jisu Karisito ka me ra bulataka. Na kalasi ni isususu e dodonu me vukei ira na gone me vakatorocaketaki kina na nodra kila vakavinaka ka lomana na Tamada Vakalomalagi kei Jisu Karisito, me ra tuberi cake vakayalomatua ena loma ni Lotu, ka me ra kila ni sa ka yaga na nodra bula vakai ira.

iVola vei ira na iTubutubu Ni vo toka e vica na macawa me na tekivu lewena kina e dua na gone na kalasi ni isususu, sa dodonu vua e dua na lewe ni mataveiliutaki ni Lalai me na solia vei rau na itubutubu ni dua na gone e dua na ilavelave ni ivola e toqai tiko ena tabana e 7).

O Ira na iLiuliu ni iSususu E dodonu me lewe rua (e dua me iliuliu ni isususu kei na dua me ivukevuke ni iliuliu ni isususu) me rau kacivi ki na kalasi yadua ni isususu. Kevaka erau sega ni veiwatini o irau na iliuliu oqo, e dodonu me rau tagane se yalewa ruarua. Sa dodonu vei rau na iliuliu ni isususu oqo me rau na dau cakacaka vata ena gauna taucoko ni kalasi ni isususu me ra qarauni vakavinaka kina na nodra taqomaki ka karoni o ira na gone.

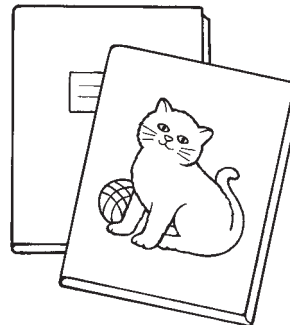

iTuvaki ni Vanua ni Kalasi Sa inaki ni kalasi ni isususu me na vakarautaka e dua na gauna ni nodra lomani, taqomaki, kei na kena tuvanaki e dua na gauna ni vuli ka me baleti ira na gone. E dodonu me savasava vakavinaka tu na rumu, me taleitaki, ka veisu-reti ka me toka volekata ga na vale ni suasua ke rawa. E dodonu me ra savasava tu na iyaya ni vakatatalo, ka me ra sega ni veivakaleqai, ka ituvaki vinaka. E sega ni vakatarai na iyaya e vakaikabakaba.

Gauna ni kalasi Na kalasi ni isususu e dodonu me taura taucoko na gauna ni Lalai. Na gauna taucoko oqo e dodonu me na wasei ki na vica na gauna ni itavi vakakalasi, me vakataka na gauna ni lesoni, gauna ni vakalomavinaka, gauna ni lagasere, kei na gauna ni qito.

Na nodra gagadre na gone ena vukei iko mo digitaka na ituvatuva cava mo taurivaka kei na balavu ni gauna yadua. Era na dau taleitaka sara na gone na veika era sa vakamatautaki kina, o koya gona mo na muria tiko na ituvatuva o ya ena veimacawa.

- *Lesoni*: Mo tekivuna ka tinia na lesoni ena masu, ka dodonu me na dau masu kina e dua vei ira na gone (ena veivuke kina e dua na iliuliu ni isususu ke gadrevi vakakina). Ena gauna ni lesoni, mo vakatavulica kina na veigacagaca ni itaviqaravi eso se na kena taucoko mai na dua na lesoni ena ivolavakarau oqo. Sa rawa mo na tokaruataka na itaviqaravi oqo ena gauna taucoko ni kalasi ni isususu. Ena veivuke talega na veivola tale eso ni Lotu, me vakataka na *Nodra iVolanisere na Lalai* kei na mekesini ni Lotu.
- *Qito*: Mo vakatarai ira na gone me ra dau vakayagataka na iyaya ni vakatatalo, na qito iba kei na wili vola. Era dau vuli na gonelalai mai na veika era qitotaka. Ni oti na gauna ni qito, vukei ira na gone me ra maroroya na nodra iyaya ni qito.

IWALEWALE NI VEIVAKAVULICI

Me baleta na ivakamacala ni veika e baleti ira na gone ena itabayabaki ni isususu, raica na *Veituberi, Me iLutua ni Noda Bula: iYaragi Vakavuli ni Veituberi Vakosipeli* (1999), 133–134.

iTuvatuva: Ena gauna ko na tuvanaka kina na gauna ni nomu kalasi ni isususu, mo nanuma talega na veika era na gadreva na gone. Na balavu ni gauna era na dabe malua toka kina me yacova ni ra sa via veilakoyaki? Ena gauna cava beka era na via kania kina e dua na ka ni vakalomavinaka? Ena veivuke beka me vakayacori e dua na itaviqaravi e malua me ra vakarautaki kina ki na lesoni? Mo nanuma tiko ni vuqa vei ira na gone lalai e dau lekaleka walega na gauna era dau vakarorogo kina. Mo raica tiko ke dua sa tekivu yamasama kei na ivukivuki tale eso ka sa tukuna tiko vei iko ni ra sa vinakata me sa dua na veisau.

Qito: E vuqa na gone ena itabayabaki ni isususu era se bera tu ni vakarautaki ira vakayalo se vakaveimaliwoi me ra wasea na iyaya ni vakatatalo kei na veiyaya tale eso ni qito. Kakua ni vakasaurarataki ira me ra wasea na veika eso era taura tiko ke ra sega ni vinakata.

- *Vakalomavinaka*: Vakarautaka na vakalomavinaka e bulabula ka rawarawa ni vakarautaki. Tarogi ira na itubutubu me baleta na kakana era sega ni taleitaka me ra kania o ira na luvedra. Vukei ira na gone me ra savata na ligadra ka me ra masulaka na kakana ni bera ni ra kana. Na ilavo ni vakalomavinaka e dodonu me tauri mai ena ilavo vakarautaki ni Lalai.
- *Sere*: Me dau lagati na sere eso, vakatagitaka na iyaya ni ivakatagi eso e rawarawa, se matanataka se taubaletaka na irorogo ni ivakatagi (raica na “Lagasere kei na iVakatagi ena Kalasi ni iSususu,” ena tabana e 4). Na wase oqo ena kalasi ni iususu sa na rawa me tiki ni gauna ni lesoni, se sa rawa me wase ni gauna e vakatabakidua ki na lagalagasere.

Ni oti na gauna ni kalasi ni isususu, ena raica o qasenivuli me ra na mai kauti ira na gone o ira walega na nodra itubutubu se o ira tale eso na lewe ni nodra matavuvale. E sega ni dodonu me ra vakatara eso tale me ra mai kauti ira na gone vakavo walega ke ra sa vakadonuya o ira na nodra itubutubu.

Veisau Vakarautaka vei ira na gone ena dua na ituvatuva ena vukei ira me ra na veisau mai na dua na wase ni itavi ki na dua tale. Me kena ivakaraitaki, sa rawa me lagati na sere me vakataka na “Fun to Do” (*Children’s Songbook*, 253), ka vakayagataka na vosa, “E ka marautaki na tomika ka maroroya na iyaya ni vakatatalo” se “E ka marautaki na savata na ligada,” kei na kena tale eso.

ME BALETA NA LESONI ENA IVOLAVAKARAU OQO

Sa inaki ni lesoni era tiko ena ivolavakarau oqo o ya me ra vukei kina o ira na gone e tiko na yabaki ni nodra bula ena yabaki ni isususu me ra vulica na ivakavuvuli vakalotu me baleta na kosipeli vakalesuimai i Jisu Karisito. Masulaka mo dusimaki ka kerea na veivakauqeti ni Yalotabu ni ko vakarau vakavulica na veilesoni oqo (raica na *Veituberi, Me iLutua ni Noda Bula*, 118–122). Sa rawa mo vakavulica ena dua ga na kena iwalewale sa rawa, e rawa talega mo vakavulica na lesoni vata ga o ya ena veimacawa veitarataravi. Sa rawa talega mo vakavulica vakarua na lesoni vata ga o ya ena dua ga na gauna ni kalasi ni isususu, kevaka sa vinakati vakakina ena vukudra na gone.

Me vakayagataka walega ena kalasi ni isususu na veivola e tabaka na Lotu. Me ikuri ni itaviqaravi era tiko ena ivolavakarau oqo, sa rawa me vakayacori na qito, iyaloyalo, sere, italanoa, kei na itaviqaravi tale eso era tiko ena mekesini ni Lotu.

Mo dau vakayagataka na ivolanikalou ni ko vakavulici ira na gone. Kevaka e vakatututaki tiko ena lesoni mo na tukuna e dua na italanoa mai na ivolanikalou, mo na cega sara na ivolanikalou o ya ka vakaraitaka na tikina e tiko kina na italanoa. Oqo ena vukei ira na gone me ra raica ka kila vakavinaka ni veika o vakavulica era volai tiko ena ivolanikalou. Tuberi ira me ra dau taleitaka ka doka na ivolanikalou. Kevaka e sega ni tiko na nomu ivolanikalou, kerea vei nomu bisopi se peresitidi ni tabana me vakarautaka mai e dua na nomu.

Ni ko vakavulica na veilesoni oqo, mo dau nanuma tale tikoga na ivakatagedegede ni ituvaki ni ivakarau ni bula kei na matavuvale era susugi tiko mai kina o ira na gone oqo. Ni gauna e vakavulici kina e dua na lesoni ka baleta tiko na nodra itubutubu se matavuvale na gone, mo na dau nanumi ira tiko na gone era susugi cake tiko mai vei ira na itubutubu dua, mai vei ira na tubudra, se dua tale na lewe ni matavuvale.

Sa gadrevi mo dau nanuma talega vakabibi na nodra vakanananu o ira na gone ena nomu isususu era vakaleqai tu vakayago. Mo dau raica vakabibi tiko na veika era *rawa ni* dau vakayacora na gone, ka sega ni veika era sega ni dau vakayacora rawa Na ikuri ni ivakamacala me baleta na nodra vakavulici o ira era vakaleqai tu vakayago, raica na *Veituberi, Me iLutua ni Noda Bula*, 43–45.

Sa vakamacalataki toka oqo e ra na iusutu ni lesoni:

iVakamacala Taumada vei Qasenivuli Na veilesoni yadua ena tekivutaki tiko ena dua na ivakamacala lekaleka me baleta na ivakavuvuli ena vakavulici tiko, ka ra na oka tiko kina na veitiki ni ivolanikalou me wiliki. Na kena wiliki ka vakasamataki vakabibi na ivakamacala taumada oqo ena vukei iko mo vakarautaki iko vakayalo mo vakavulica kina na veivakavuvuli vakaivolanicakalou kivei ira na gone ena kaukauwa ni Yalotabu. E sega ni kena inaki me wiliki kivei ira na gone ena isususu na ivakamacala taumada oqo.

IWALEWALE NI VEIVAKAVULICI

iTaviqaravi: Mo vakaraici ira matua tiko na gone ena gauna ni itaviqaravi. O iko ga o kila vakavinaka tiko na nodra rawa ka kei na nodra gagadre yadua na gone ena nomu isususu. Vakayacora me veiganiti na itaviqaravi ni gadrevi vakakina. (Raica na *Veituberi, Me iLutua ni Noda Bula*, 37–38.)

Kato ni iTaviqaravi: Sa rawa mo cakava e dua na kato ni itaviqaravi me dau tiko ena rumu ni kalasi ni isususu. Sa na rawa me ra maroroi kina na veika o sa cakava se vakayagataka ena gauna ni itaviqaravi, me vakataka na iyaya ni caka iba, iyaloyalo, matakau, draunipepa ni rokarokataki, kei na veika tale eso. Sa rawa mo na vakayagataka na veiyaya oqo ena dua ga na gauna ni kalasi ni isususu.

Vuli mai na iTaviqaravi

Sa inaki ni vuli mai na itaviqaravi oqo o ya me na vakavulici vei ira na gone na kosipeli ka solia vei ira na madigi me ra:

- Rogoca kina na ivakavuvuli vakalotu.
- Raica e dua na vakatotomuri ni ivukivuki me baleta tiko na ivakavuvuli vakalotu o ya.
- Lagata e dua na sere (se rogoa) me baleta na ivakavuvuli vakalotu.
- Vakayacora e dua na itaviqaravi veivakabulabulataki me baleta na ivakavuvuli vakalotu.
- Tukuna e dua na ka me baleta na ivakavuvuli vakalotu.

Vakarautaka e dua na vanua ena loma ni rumu ni isususu mo vakasoqoni ira vata kina na gone vei iko me baleta e dua na itaviqaravi ni vuli ka. Sa rawa mo ni dabe e ra ena dua na isulu se ibe, se mo ni dabe wavoki ena idabedabe. Mo dabe se tekiduru toka me rawa kina ni volekati ira na gone ka mo ni veirai mata vakavoleka. (Me Kilai: Yalovinaka me maqosa na nomu isulusulu ni ko tekiduru, se dabe ena vuloa, se cuva sobu tiko.)

iTaviqaravi ni Vakasoqoni: Mo tekivutaka na nodra vakasoqoni mai na gone ena kena lagati e dua na sere e tabaka na Lotu se dua tale na itaviqaravi. Ena nomu dau vakayagataka tiko na itaviqaravi vata ga oqo ena veimacawa, era na kila rawa kina o ira na gone ni oqo sa ivakatakilakila ni sa tekivu na leseni, ka na vukei ira me ra vakavakarau ki na leseni. Ena vinakati me rawarawa toka ga na itaviqaravi oqo ni vakasoqoni ena dua ga na vakasausau ka sureti ira mai kina na gone me ra vakasausau talega vata kei iko. Ena rawa ni dau mana sara na kena lagati e dua na sere e tabaka na Lotu se itaviqaravi kevaka e rawarawa toka ga kei na nomu taurivaka tiko ena veimacawa.

Oqo eso tale na ivakaraitaki ni itaviqaravi ni vakasoqoni:

- Me dau lagati na sere era dau taleitaka o ira na gone lalai, me vakataka na “Au Luve ni Kalou“ (*Nodra iVolanisere na Lalai*, 58) se “Love One Another“ (*Children’s Songbook*, 136).
- Me lagati na “If You’re Happy” (*Children’s Songbook*, 266), ena kena vakayagataka ni veimalanivosa oqo:
Kevaka o sa vakarautaki iko ki na noda leseni, mai dabe sara.
Kevaka o sa vakarautaki iko ki na noda leseni, mai dabe sara.
Kevaka o sa vakarautaki iko ki na noda leseni, ko na kalougata kina.
Kevaka o sa vakarautaki iko ki na noda leseni, mai dabe sara.
- Mo cavuqaqataka na veimalanivosa ni itaviqaravi oqo, ka sureti ira na gone me ra cavuta vata kei iko:
Au marau niu mai lotu edaidai, (*vakasotara vata na nomu iqaqalo kece me ivakatakarakara ni dua na dudukilagi*)
Mo ni kilai Jisu, lagasere, (*vakatakarakarataka e dua na bilo ena ligamu ruarua ka dulaka cake e gusumu*) ka masu. (*roqo liga*)

Na iTaviqaravi Me Digitaki

Na veileseni yadua era na vakatututaki tiko mai kina e 2 ki na 4 na itaviqaravi mo digidigi mai kina me ikuri ni leseni kevaka e gadrevi vakakina. Sa rawa talega mo vakayagataka na itaviqaravi oqo ena veigauna tale eso ena gauna ni kalasi ni isususu. E vuqa vei ira na itaviqaravi oqo ena gadrevi kina na vakavakarau vakavinaka. Kevaka o na sega ni taura rawa mai na veiyaya ni itaviqaravi era vinakati oqo, sa rawa mo veisosomitaka ena veiyaya e tautauvata kaya. Na ilavo ni iyaya vakaoqo sa rawa me na tauri mai ena ilavo vakarautaki ni Lalai.

IWALEWALE NI VEIVAKAVULICI

Veivakasoqoni: Dau vakacautaki ira na gone era sa mai dabe vata kei iko. Kevaka era sega ni vinakata eso me ra dabe, kakua ni vakasaurarataki ira, ia mo dau vakayaloqaqataki ira ena itaviqaravi eso me na vakayacori. Ena gauna e veivakavulici tiko kina e dua na ililui ni isususu, sa rawa vua na ikarua ni ililui ni isususu me na veivuke ena nodra vagolei mai o ira na gone me ra vakarorogo.

Sere: Kevaka mo na vakayagataka e dua na qaqa ni sere se itaviqaravi me baleta na nomu itaviqaravi ni veivakasoqoni, mo tokaruataka tale vakavica, ka me malumu toka ga na itautau ni domomu ena veigauna yadua.

Na kena tokaruataki ena dau vukei ira na gone me ra vuli kina. Kevaka era dau taleitaka tiko vakatabakidua na gone e dua na itaviqaravi se dua na itaviqaravi e digitaki, me dau tokaruataki ena veigauna tale eso ni kalasi ni isususu kei na veimacawa e tarava.

Veika Vakaiyaloyalo Na veilesoni yadua ena oka tiko kina e rua na tabana ena veika vakaiyaloyalo: o ya e dua na iyalo rokataki kei na dua na droini laini. Sa kena inaki o ya me na vakaraitaka tiko vakaiyaloyalo na ivakavuvuli era vakavulici tiko ena leseni. Era sa oka tale tu ga ena leseni na vakatutu eso me baleta na kena vakayagataki na veika vakaiyaloyalo.

iWalewale ni Veivakavulici Ena yasana imatau ni veitabana yadua era tiko kina na vakatutu kei na vakasama eso me na vukei iko me mana kina na nomu vakavulica na leseni. Eso vei ira na iwalewale oqo era vakatututaki tiko kina na kena vakaraitaki e dua na itaviqaravi digitaki, ia e vuqa vei ira era sa ivakavuvuli raraba ena rawa me na taurivaki ena gauna cava ga ko na dau vakavulici ira kina na gone lalai.

LAGASERE KEI NA IVAKATAGI ENA KALASI NI ISUSUSU

O ira na gone ena yabaki ni bula ni isususu era sa dau tu vakarau me ra vulica na veika e baleta na Tamada Vakalomalagi kei Jisu Karisito, ka ra dau vukei me ra vuli ka mai na lagasere kei na ivakatagi. E dau veivakuqeti na Yalotabu ena sere kei na ivakatagi, ka na dau vakavurea e dua na yalo e vinaka kei na veilomani, ka yaco kina na kalasi ni isususu me dua na vanua e marautaki me da tiko kina.

Kakua ni leqataka ke o sega ni matai ena lagasere. Era na dau vakarorogo ga na gone ena qaqa ni vosa e cavuti, qarauna na moimoi ni matamu, ka mo dau taleitaka na voqa ni sere ka sega ena nomu sega ni kila na lagasere.

Na Sala ni Kena Vakayagataki na Sere kei na iVakatagi

- Na lagasere kei na ivakatagi ena rawa ni levu sara na kena inaki ena kalasi ni isususu. Ena rawa talega mo vakayagataka mo:
- Kidavaki ira kina na gone. Me kena ivakaraitaki, sa rawa mo vakatagitaka toka yani e dua na sere se ivakatagi rogo malua ni ra curu yani na gone ki na kalasi ni isususu.
  - Vakavulica na ivakavuvuli vakosipeli. E vuqa vei ira na leseni era tiko ena ivolavakarau oqo era vakatututaka tiko na sere eso e baleta tiko na veilutaga ni leseni.
  - Vukei ira na gone me ra vakarau ki na dua tale na itaviqaravi—me kena ivakaraitaki, me yaco kina e dua na yalo ni vakarokoroko ena vakavakarau ki na gauna ni leseni.
  - Solia vei ira na gone na galala me ra veilakoyaki ka marautaka tiko na kalasi.
  - Vakamatautaki ira na gone me ra lagata na sere eso mai na Lalai.

Vukei Ira na Gone Lalai Me ra Vakaitavi

Ena nodra vakavulici na gone me ra lagasere, mo lagata tau-mada e vica na qaqa vakalekaleka ka mo qai sureti ira me ra laga vata kei iko. Mo dau vakavinavinakataki ira ena nodra itavi. Ni tekivu era na dau lagata beka ga e dua se rua na qaqa, ka ra na sega ni dau lagasere rawa o ira era gone cake, ia era na dau vuli ka tikoga ka ra na dau taleitaka me ra rogoci iko mo lagasere. Era na dau taleitaka tale

IWALEWALE NI VEIVAKAVULICI

Veika Vakaiyaloyalo: Ena nomu vukei ira na gone me ra vuli mai na veiyalo eso kei na droini laini, mo vakaraitaka vakamatata na veika kece e baleta na ivakavuvuli ko vakavulica tiko.

Sere kei na ivakatagi: E sega sara ni gadrevi me tiko na piano se retio ni CD me rogoci kina na sere kei na ivakatagi ena kalasi ni isususu. Era na taleitaka vakalevu na gone kevaka mo na vakasaqoni ira vata mai ka mo ni qai lagasere vata. Mo na dau kila vakavinaka na qaqa ni sere me rawa kina ni ko raica na matadra na gone.

iVurevure ni sere kei na ivakatagi: Sa rawa mo cakava e dua na kato ni iyaya ni sere kei na ivakatagi me na dau tiko ena rumu ni kalasi ni isususu. Sa rawa me na dau maroroi kina na lisi ni sere kei na qaqa ni itaviqaravi era dau taleitaka na gone, na iyalo me ra dau taura tu o ira na gone ena gauna ni lagasere, se na iyaya ni ivakatagi rawarawa.

beka ga me ra matanataka toka na qaqa ni sere e lagati tiko. Sa dau yaco me ra vulica rawa kina na qaqa ni sere ka ra tekivu me ra laga vata kei iko, vakabibi ke ko na dau lagata tikoga.

iVurevure Tale Eso Na qaqa ni sere eso era sa oka tiko ena lesoni era tiko ena ivolavakarau oqo. Sa rawa talega mo na vakayagataka:

- Na *Nodra iVolanisere na Lalai* kei na katokatonu ni nodra sere na Lalai. Na veisere e rawarawa ka ra tauvavata tu ga na veiqaqana yadua e taleitaki sara me dau vakayagataki vei ira na gone ena yabaki ni bula ni isususu. Sa rawa mo matanataka ena ivakaraitaki e rawarawa ki na qaqa ni sere e lagati.
- Na sere ni Lotu ena Mataveilawa e tiko ena www.lds.org/churchmusic. Sa rawa mo vakarorogo ki na ivakatagi ni sere era tiko ena *Nodra iVolanisere na Lalai* kei na ivolanisere.
- Na veivuke mai vei koya na nomudou iliuliu ni sere kei na ivakatagi ena Lalai.

NA LEQA E DAU YACO KEI NA KENA IWALI

Oqo eso na leqa e rawa ni dau yaco ena gauna ni kalasi ni isususu kei na vakatutu eso ni kena iwali. Ni dau yaco na veigauna vakaoqo, mo dau vakavinavinakataki ira tikoga ena nodra itovo vinaka. Na nodra vakasaurarataki na gone me ra muria na vosa e sega ni kena iwali me vinaka kina na nodra itovo. Mo nanuma tiko ni sa ka bibi sara ki na gone yadua me ra na dau taleitaki ka lomani tiko ena veigauna kece ni kalasi ni isususu.

NA LEQA

Ni sa kauta mai e dua na itubutubu e dua na luvena ki na kalasi ni isususu, ka mani tagi na gone ni sa via lesu tale o tinana se tamana.

E dua na gone e vaka me rerevaki iko tiko se o ira na vo ni gone tale eso, ka tucake wavoki tu ga ena gauna ni kalasi, se sega mada ga ni veiyaloni kei na dua tale na gone.

E dua na gone e mai liligi iko wavoki tikoga ka vinakata mo vakarorogo vua.

E dua na gone e sega ni tiko vakamalua ka sega ni vakarorogo ki na gauna ni lesoni. E dau vakataotaki ira na gone se vakasagai ira.

NA KENA IWALI

Sureti nona itubutubu o ya me tiko mada vakalailai me yacova ni sa dula na gone ka sa yalovinaka. Tovolea mo vakamarautaki koya na gone ena itaviqaravi e dau vakayacori tiko ena kalasi ni isususu, ka sureti koya me vakaitavi.

Mo dau vosota; kakua ni vakasaurarataki koya na gone me vakaitavi. Ena yaco ga mai na gauna me na kilai iko, o ira na vo ni gone tale eso, ka vakakina na veigauna ni kalasi. Mo dau vakayaloqagataki koya na gone, ka mo dau sureti koya tikoga me na vakaitavi ki na itaviqaravi. Mo vukea ena kena vakadeitaki na kalasi ni isususu me dua na vanua ni loloma, ka taleitaki vua e dua na gone.

O ira na gone cake era gadreva me ra dau lomani ka dau karoni tikoga. Na nomu dau vosa ka karoni ira tikoga na gone vakaoqo ena loloma ena rawa ni ra dau yalo vakacegu kina o ira. Mo qai dau vakayaloqagataki koya na gone vakaoqo me ra vakaitavi ena itaviqaravi ni isususu.

Sa rawa vua e dua na iliuliu ni isususu me vago-lea mai na gone ki na itaviqaravi ke me veiliutaki tikoga na ikarua ni iliuliu ni isususu. Me soli vei koya na gone e dua na ka me taura tiko ka na rawa ni vukei koya kina me na vakaitavi ena lesoni. Sa rawa talega me na dabe vata kei koya na gone oqo na ikarua ni qasenivuli me rawa kina vei ira na vo ni gone me ra tiko ena dua na gauna ni lesoni e veitaqomaki ka vuavuai vinaka. Mo nanuma tiko mo na dau veimaliwai vinaka kei ira na gone oqo ena loloma kei na veitokoni.

NA LEQA

Sa tucake e dua na gone ka lako yani ni bera ni oti e dua na itaviqaravi.

Era sa tekivu veivalataka na gone e dua na iyaya ni vakatatalo.

Sa tekivu me qito voravora e dua na gone—veiviri, veisamu, se viritaka na iyaya ni vakatatalo.

Sa tekivu me tagi ka qolou e dua na gone. Ena veigauna ko na dau saga kina mo vakaceguya e dua na gone, ena rawa ni dau kaya mai o koya, “Au sega ni vinakati iko” se “O iko o sega ni tinaqu” ka vuki tani yani o koya.

NA KENA IWALI

Mo dau qaqarauni ka kila vakavinaka na veika era dau gadreva na gone yadua, na veika e dau taleitaka, kei na balavu ni gauna e dau vakarorogo kina. Mo dau vakaraica tiko ke ra sa na yamasama na gone me rawa kina ni ko veisautaka na iwalewale ni itaviqaravi me ganita na gagadre nei koya na gone. Ena gauna e veiliutaki tiko kina e dua na qasenivuli ena itaviqaravi, sa rawa vei ikarua ni qasenivuli me na sureta ka vakayaloqaqataka e dua na gone sa sega ni via vakarorogo. Kakua ni vakasaurarataka e dua na gone me vakaitavi ena dua na itaviqaravi.

E dau dredre toka vei ira na gone lalai me ra dau veiwasei. Ena gadrevi mo na laki walia na leqa o ya se tarova na kena rawa ni ra veivakamavoataki. Vakayacora eso na sala me rawa ni ra vakayagataka vata na iyaya ni vakatatalo, se vagolei ira ki na so tale na iyaya ni vakatatalo se itaviqaravi. Mo raica me na dau levu toka na iyaya ni qito baleti ira na gone yadua. Mo dau vakavinakinakataki ira na gone ni ra dau qito vakavinaka.

Sa dodonu mo na laki tarova sara na itovo oqo. Na kalasi ni isususu e dodonu me dua na vanua ni veitaqomaki me baleti ira na gone. Ena loloma mo vakamacalataka vua na gone ni sega ni dodonu me qito ca vaka o ya o koya, ka mo qai vagolei koya ki na dua tale na qito. Vakacaucautaki koya na gone ena nona itovo vinaka.

Vagolea na vakasama ni gone oqori ki na veika e yaco tiko ena gauna ni kalasi ni isususu se ki na dua na iyaya ni vakatatalo se ivola. Oqo ena rawa ni vukea na gone me tiko vakamalua kina. Kevaka e sega ni rawa me moici vakamalua na gone o ya, kauta na gone o ya kivei nona itubutubu.